

METHODE VOOR 2-rijer HARMONIKA

~de kunst van het wisseltonig spelen~

DEEL III

voor instrumentstemming C/F

- downloadversie 2016 -

door

Anneke Goudkuil

ISBN 90-802659-9-3

Foto's: Edwige Leunissen, Raalte

Drukwerk: Drukkerij Goudkuil, Beekbergen

Copyright © AG Goudkuil, Deventer

Jaar van uitgave: 1997

Inhoudsopgave

Verantwoording	5
1 Voortekens	7
1.1 Toevallig voortekenen	
1.2 Kruis Noordhollandse Hakketeen	
1.3 Gedraaide 5e	
1.4 Kiezen	
2 Maatsoorten	9
2.1 Drie-achtste	
2.2 Spanning	
2.3 Notatie Hopza	
3 Uitbreiding	11
3.1 F-akkoord	
3.2 Vingerzetting Schots	
4 Noten	14
4.1 Zestiende noot Trommelfluitje van Ronse	
5 Toongebied	17
5.1 Toongebied van F	
5.2 Duwen of trekken	
5.3 Toonladder van f (laag)	
5.4 Stip Frederick's Wals	

6	Snelheid	20
6.1	Tweekwartsmaat	
6.2	Óp de tel	
6.3	Versnellen Advokaatje	
7	Toonladders	22
7.1	Toonladder van d-mineur	
7.2	Zesachtste	
7.3	Notatie Al van den drogen haring	
8	Onregelmatigheid	25
8.1	Gecombineerde maatsoort Teitl Du Dürrer	
9	Vreemd ... maar wel leuk!	26
9.1	Syncope	
9.2	Notatie Skip to my Lou	
10	Problemen?	28
10.1	Baspartij Marz (Visser 37)	
10.2	Lucht	
10.3	Luchtknop	
10.4	Uitwisseling	
11	Verwantschap	31
11.1	Toonladder	
11.2	Majeur of mineur?	
11.3	Gebruik Schapendans	
	Samenvatting.....	34

Verantwoording

De **METHODE VOOR 2-rijer HARMONIKA ~ de kunst van het wisseltonig spelen** bestaat uit een serie leerboeken voor harmonikaspelers. Het is een methode waarin algemene muzikale begrippen behandeld worden, toegespitst op een 2-rijer in de op het voorblad vermelde stemming.

Deel III uit deze methode vraagt om een kleine 'operatieve' ingreep aan het instrument, namelijk het draaien van de tongen onder knop 5 op de binnenrij (zie hoofdstuk 1).

Reeds aan het begin van deze eeuw werd dit, overigens typisch Nederlandse gebruik, kennelijk al door spelers in Zuid-Nederland toegepast. Een Brabantse marinier, de 'bolle boos van Brabant' genaamd, introduceerde het op Terschelling toen hij daar was ingekwartierd tijdens de mobilisatie van '14-'18. (bron: "Terschelling danst" - Elsche H.E. Korf-Schröder)

De ingreep kan door elke harmonika- en/of accordeonreparateur worden uitgevoerd. Wie niet kan besluiten tot deze ingreep zal het lesmateriaal hier en daar iets moeten aanpassen.

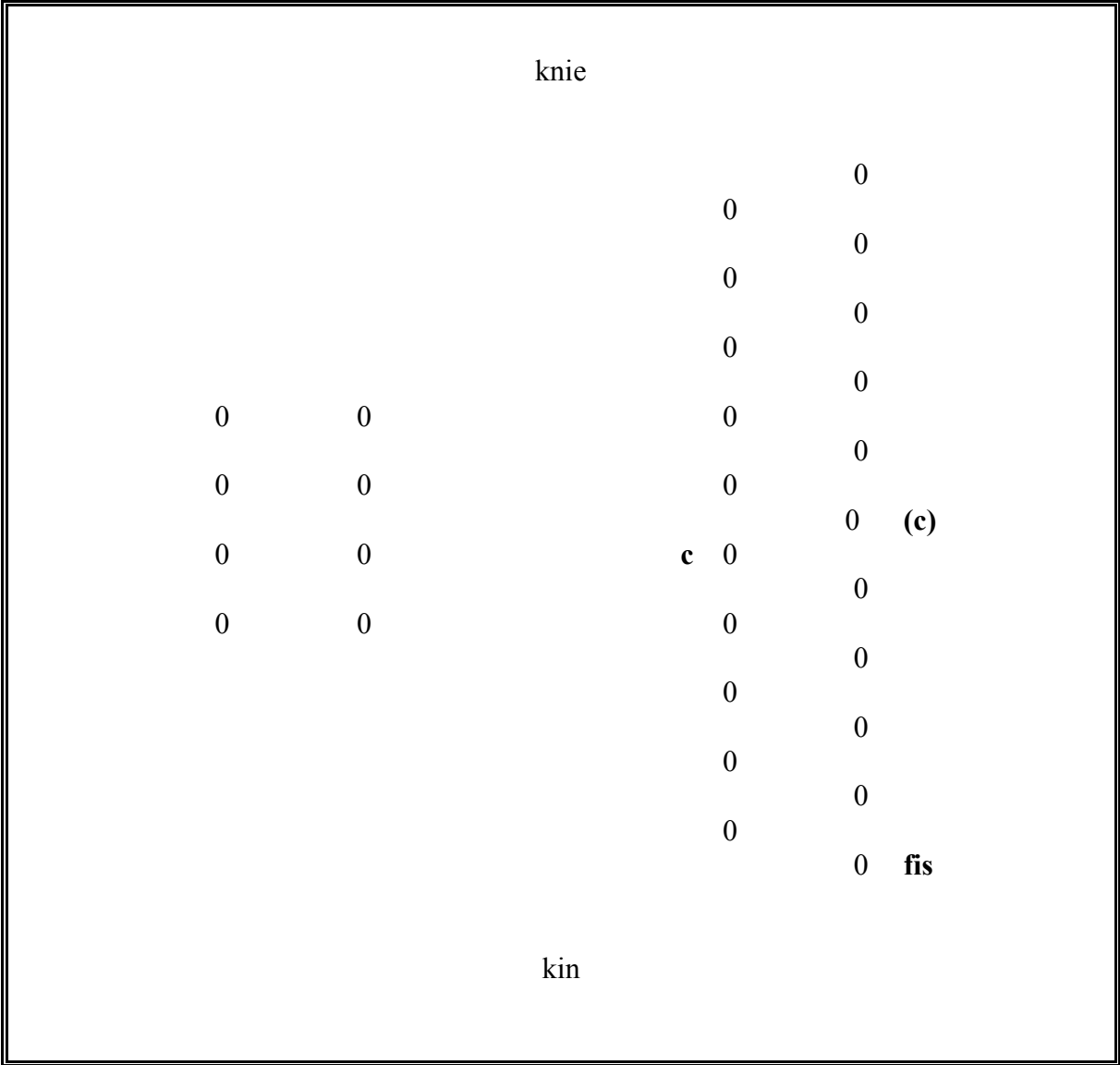
Naast het notenschrift worden belangrijke elementen van het harmonikaspel en specifieke harmonikaterminologie besproken. De tekst wordt ondersteund door illustratief materiaal en oefeningen. Het oefenmateriaal is door mij speciaal voor dit boek ontworpen. Verder zijn er traditionele melodietjes uit binnen- en buitenland opgenomen alsmede een enkel zelfgemaakt muziekje. Dit alles passend in het kader van de lesstof.

Graag wil ik op deze plaats diegenen bedanken die, misschien zonder het zich bewust te zijn, mij hielpen het lesmateriaal voor **deel III** in de praktijk te toetsen. Verder is een woord van dank op zijn plaats aan Edwige (die de foto's maakte en het notenschrift op fouten controleerde) en Herman, die de toongebieden-illustratie maakte en de tekstcontrole op zich nam. Zonder de hulp van al deze mensen zou dit boek niet in deze vorm tot stand zijn gekomen.

Schep vreugde in 't leven en blijf voal wisseltonig doen!

juni 1997

A.G.

1 Voortekens

Er bestaan twee verschillende soorten voortekens. Als eerste het vaste voorteken. Dat staat vooraan de notenbalk en geeft in combinatie met de laatste melodietoon aan in welk toonegebied je gaat spelen. Voorbeeld: D-mineur (de laatste melodietoon is een d en er staat een mol vooraan de balk).

Daarnaast geeft het vaste voorteken aan welke noot (in het gehele muziekstuk) anders gespeeld moet worden dan hij staat genoteerd. Voorbeeld: de toon b wordt verlaagd naar bes wanneer er een mol vooraan de balk staat.

1.1 Toevallig voorteken

Naast het vaste voorteken bestaat er een toevallig voorteken. Een toevallig voorteken vind je ergens midden in een melodie en het teken geldt alleen voor de noot waarvoor het staat genoteerd.

1.2 Kruis

Naast een mol, die de noot een halve toon lager laat klinken, gebruikt men een kruis om een noot een halve toon hoger te laten klinken. Een f met een kruis ervoor wordt fis (spreek uit: fies) genoemd en is op de harmonika te vinden onder knop 1/duwen op de buitenrij.

Noordhollandse Hakketeen

Nederland

AG

1.3 Gedraaide 5e *

In Nederland is het gebruikelijk om de tongen onder knop 5 op de binnenrij te (laten) draaien. Dit heeft tot gevolg, dat de duwende toon trekkend komt te zitten en de trekkende toon duwend.

Je krijgt dan de beschikking over een duwende c op de buitenrij en een trekkende c op de binnenrij. Zie het diagram op blz. 6.

De belangrijkste consequentie van deze ingreep bestaat eruit, dat je je tweerij niet meer als twee éénrijers kunt zien, maar dat het één tweerij is geworden. En dat heeft voor- en nadelen.

Voor het over-twee-rijen spelen is het absoluut een voordeel. Voor heen-en-weren is het een nadeel, want je hebt immers de 'traditionele' opbouw van het instrument doorbroken.

1.4 Kiezen

Hoe weet je nu of je voor het één of het ander moet kiezen?

Wel, dat heeft te maken met je eigen voorkeur voor speeltechniek. Kort gezegd kunnen liefhebbers van het heen-en-weren de zaak beter laten zo als het is. Wie graag over-twee-rijen speelt doet er goed aan te draaien.

Verder speelt repertoirekeuze een rol. Houd je van muziek waar het heen-en-weren het belangrijkste stijlkenmerk is? Niet draaien! Houd je van een mooie harmonieuze baspartij? Wel draaien!

Wáár je ook voor kiest, vergeet niet dat het in alle gevallen mogelijk is om de sterren van de hemel te spelen. Want de muziek zit niet in het kastje, maar in de persoon die het bedient! Het draaien van de tongen is trouwens een kleine ingreep die gemakkelijk weer ongedaan kan worden gemaakt.

* De leerstof in deze methode is vanaf Deel III gebaseerd op een gedraaide 5e, maar met een kleine aanpassing ook bruikbaar voor standaard harmonika's.

2 Maatsoorten

Er bestaan veel verschillende maatsoorten. Dikwijls is de basis van een maatsoort de kwartnoot. Denk hierbij aan twee-, drie- en vierkwartsmaat. Maar het kan ook anders!

2.1 Drie-achtste

Wanneer er drie-achtste vooraan de balk staat wordt de achtste noot teleenheid. Hierdoor kun je in elke maat tot drie tellen. Het leest echter wel heel anders dan wanneer je de kwartnoot als teleenheid aanhoudt. Vaak doen, dan ben je er zo aan gewend!

2.2 Spanning

In drie-achtste wordt de baspartij op een bijzondere manier gespeeld. De grondbas komt op tel één en een akkoordknop op tel drie. Tel twee heeft geen basknop onder zich. Er valt dus een gat in de baspartij!

Dit gat heeft een belangrijke functie. Het zorgt er namelijk voor, dat de muziek een spanning krijgt die er niet zou zijn, als je grondbas-akkoord-akkoord in elke maat zou spelen.

The first system of musical notation shows a treble clef staff with a 3/8 time signature. The melody consists of four measures: a dotted quarter note, a quarter note, a quarter note, and a quarter note with a fermata. Below the treble staff is a bass clef staff with a 3/8 time signature. The bass line consists of four measures: C quarter, G quarter, C quarter, and C quarter with a fermata. The first measure of the bass line is marked with 'AG'.

The second system of musical notation shows a treble clef staff with a 3/8 time signature. The melody consists of four measures: a quarter note, a quarter note, a quarter note, and a quarter note with a fermata. Below the treble staff is a bass clef staff with a 3/8 time signature. The bass line consists of four measures: C quarter, G quarter, C quarter, and C quarter with a fermata.

The third system of musical notation shows a treble clef staff with a 3/8 time signature. The melody consists of four measures: a quarter note, a quarter note, a quarter note, and a quarter note with a fermata. Below the treble staff is a bass clef staff with a 3/8 time signature. The bass line consists of four measures: C quarter, G quarter, C quarter, and C quarter with a fermata.

2.3 Notatie

Bij het oefenstukje op de vorige bladzijde staat (in de baspartij) tel twee als rust genoteerd. Dat is om duidelijk te maken hoe de drie-achtste maatsoort in elkaar zit.

Om muziek duidelijk te noteren is het beter om zo weinig mogelijk op te schrijven. Daarom zie je in de onderstaande Hopza geen rust op tel twee staan. Maar je moet hem wel denken!

Hopza (Kiers 32)

Nederland

AG

C g C e C g G e

C e C e C g G e

1 2

C e C e C g C e C e

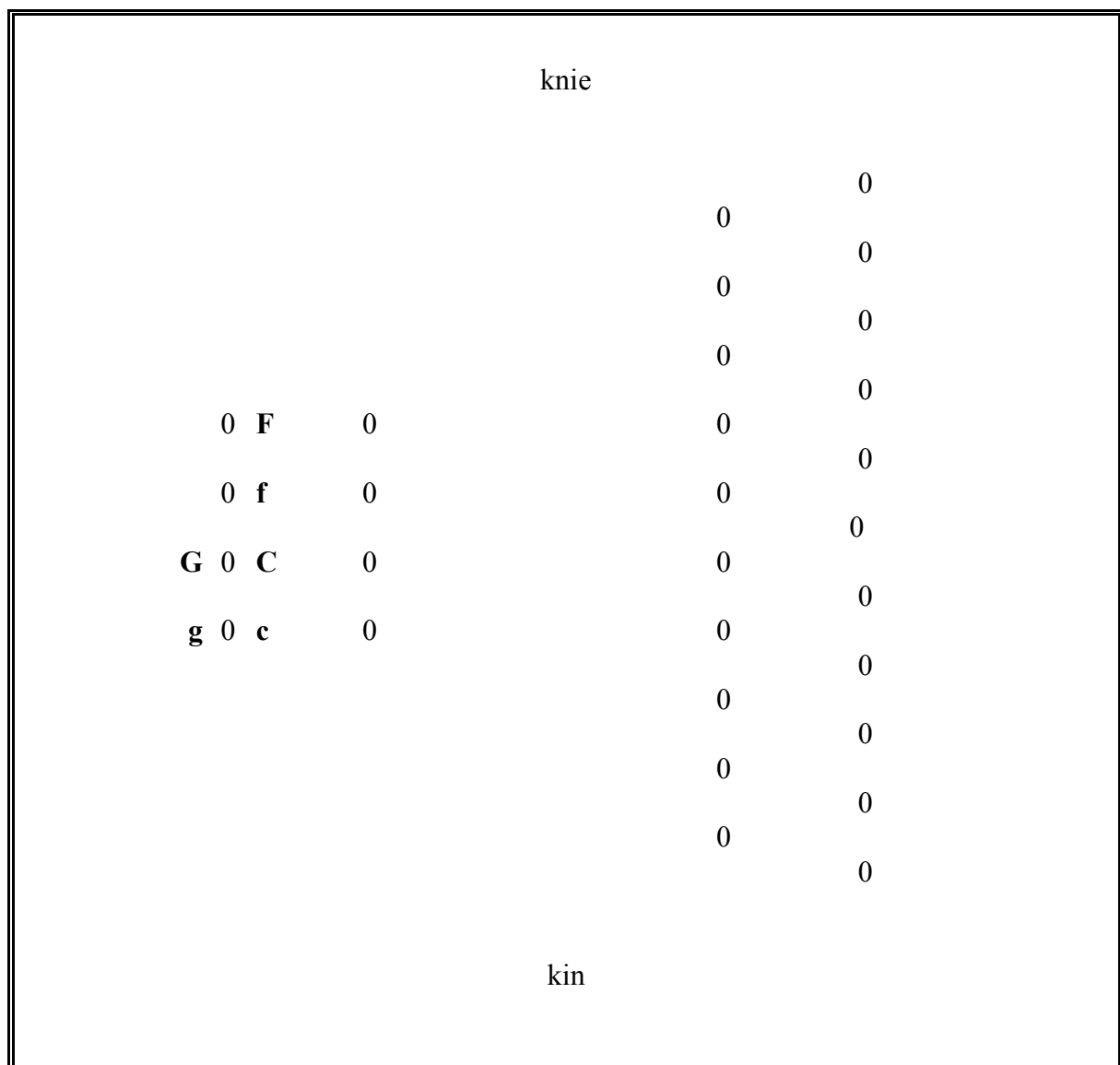
3 Uitbreiding

Het allerkleinste akkoordschema bestaat uit twee akkoorden. Voorbeeld: C en G, waarbij het C-akkoord de basis vormt en het G-akkoord als vaste partner fungeert.

Veel melodieën hebben echter niet genoeg aan twee akkoorden. Dan moet het bestaande akkoordschema worden uitgebreid met een derde akkoord.

3.1 F-akkoord

Wanneer we in het toongebied van C spelen wordt het F-akkoord vaak als derde akkoord toegevoegd aan het bestaande akkoordschema. Het F-akkoord bevindt zich in de duw onder de basknoppen 3 (grondbas F) en 4 (akkoord f).

3.2 Vingerzetting

De basknoppen 3 en 4 worden bespeeld met de ringvinger (grondbas F) en de middelvinger (akkoord f).

Het is heel goed mogelijk, dat je ringvinger in eerste instantie niet echt gelukkig is met de hem toebedeelde taak. Gelukkig baart oefening nog altijd kunst!

Zit grondbasknop F voor je idee erg ver weg? Bekijk dan de stand van de linkerhand: geef de ringvinger de ruimte om zijn werk te doen door je linkerhand zover mogelijk te laten zakken. Houd wel de duim aan de luchtknop!

Laat, als je afwisselend de basknoppen 1/2 en 3/4 bespeelt, de middelvinger als spil fungeren. Verplaats deze vinger van knop 1 naar knop 4 en weer terug. De andere vingers schuiven dan vanzelf mee.

AG

C c F f	C c G g	C c F f	G g C c

Schots

Terschelling, Nederland

	<i>AG</i> Neel - ke Jel - le's bor - re - kat,
	C g C g C c C c

	die zat in de kel_____der,
	C g C g C c C c

	die vrat al - le bo - ter op,
	C g C g C c C c

	Mem be - gon te schel_____den.
	F f G g C c C c

	C c C c C g C c G g G g G c G g

	C c C c C g C c F f G g C c C c

4 Noten

Noten vind je in allerlei soorten en maten, met en zonder stok, lang, kort en nog korter!

4.1 Zestiende noot

Een zestiende noot heeft de helft van de waarde van de achtste noot en krijgt daarom twee vlaggetjes aan de stok. Omdat veel vlaggetjes na elkaar het notenbeeld wat onduidelijk maken worden zestiende noten meestal met elkaar verbonden door middel van een dubbele lijn door de stokken. Bekijk op de bladzijde hiernaast het verschil in schrijfwijze tussen maat 3 en 7 van het B-deel. Toch speel je precies hetzelfde!

In enkele maten komt een duwende d voor. Die vind je onder knop 5 op de binnenrij.

knie				
				0
			0	0
			0	0
			0	0
0	0		0	0
0	0		0	0
0	0		0 d	0
0	0		0	0
			0	0
			0	0
			0	0
			0	0
kin				

Trommelfluitje van Ronse

België

AG

C e C e C g G g G g G g G e C e

C e C e C g G g G g C e C e

C e C e F f F f G g G g C e G g

C e C e F f F f G g G g C e C e

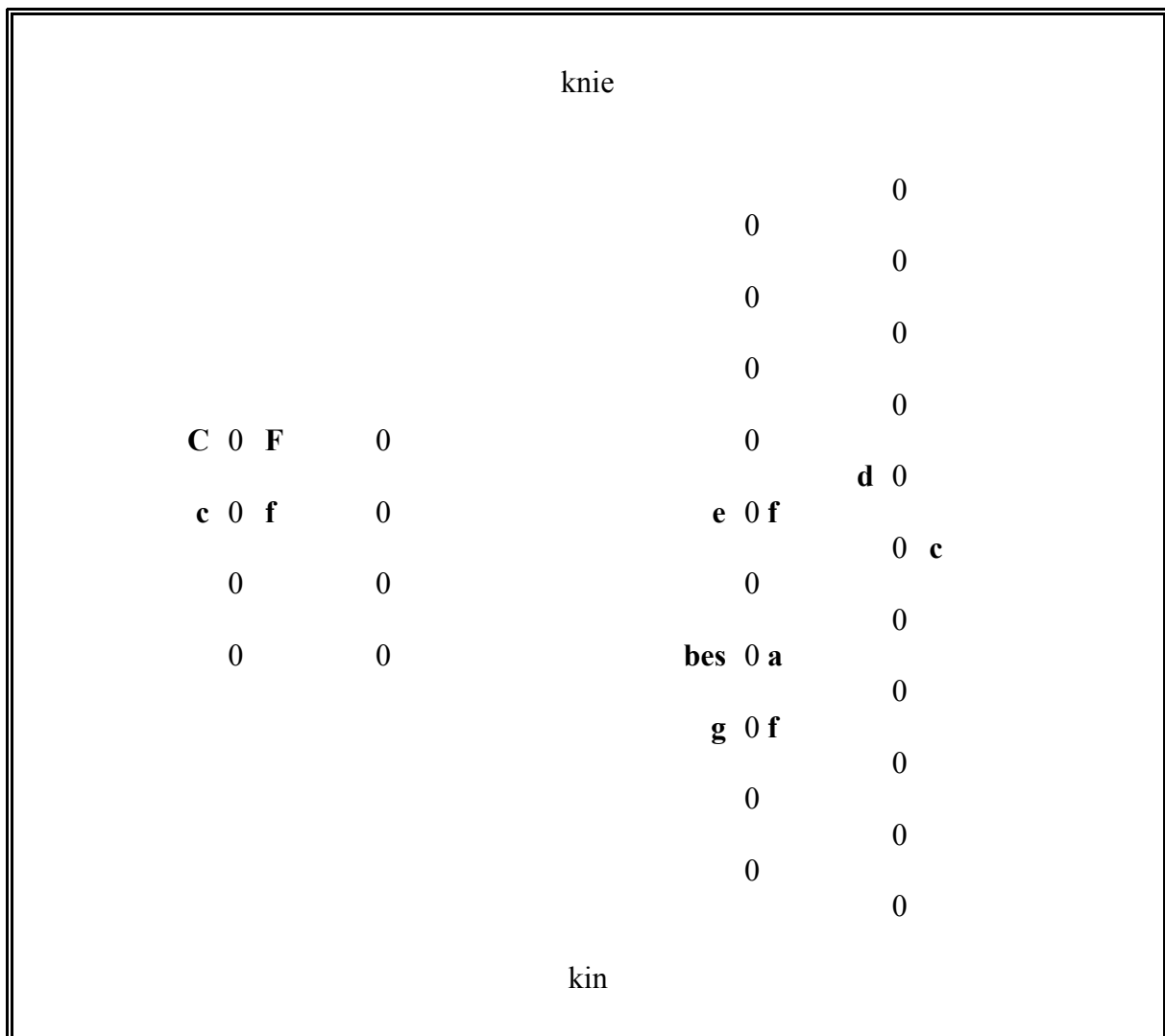
5 Toongebied

Op de harmonika bevinden zich een aantal toongebieden, waarvan we er al twee hebben bezocht: het toongebied van C en dat van D-mineur. Nu is het de hoogste tijd om met een nieuw toongebied kennis te maken. We gaan, zoals dat in vaktaal heet, in F spelen!

5.1 Toongebied van F

Eerst de baskant. De akkoorden die bij dit toongebied horen zijn het F-akkoord (basis) met het C-akkoord als tegenhanger. Deze akkoorden zijn onder de basknoppen 3/4 gemonteerd. En wel op dezelfde manier als de akkoorden in het toongebied van C: het grondakkoord (basis) in de duw en het tegenakkoord in de trek.

Omdat bij beide toongebieden het grondakkoord in de duw is gemonteerd zijn het allebei duwende toongebieden. Dit in tegenstelling tot het toongebied van D-mineur.

5.2 Duwen of trekken

We kunnen wat betreft het C-akkoord kiezen voor duwen of trekken, omdat het in twee balgrichtingen op de harmonika is geplaatst. Wanneer trekken we en wanneer duwen we?

Wanneer je in het toengebied van C speelt, moet het C-akkoord worden gecombineerd met het G-akkoord dat maar op één manier voorkomt, namelijk trekkend.

Om goed met de 'lucht' uit te komen, gebruiken we tegenover dat trekkende G-akkoord een duwend C-akkoord.

In het toengebied van F is de situatie precies hetzelfde. Het F-akkoord, dat alleen duwend voorkomt, wordt gecombineerd met het trekkende C-akkoord. Je zult moeten toegeven dat de uitvinder van dit instrument wel heel goed heeft nagedacht en het ons gemakkelijk heeft gemaakt door het kleine akkoordschema, dat de basis vormt voor een toengebied, onder slechts een enkel knoppenpaar te monteren!

5.3 Toonladder van f (laag)

Bij het spelen in het toengebied van F gebruiken we aan de discant de tonen van de toonladder van f. In deze toonladder komt de bes voor. Om niet voor elke b een verlagingsteken (mol) te hoeven zetten wordt de mol als vast voorteken aan de balk gezet.

Voordat je nog maar een toon hebt gespeeld kun je al zien in welk toengebied je bezig gaat. Eindigt de melodie op een f en staat er een mol vooraan de balk? Inderdaad, dat zijn de kenmerken voor het toengebied van F!

5.4 Stip

Een stipje achter een knopnummer geeft aan dat die knop op de binnenrij moet worden genomen.

(w)		(m)		(r)		(p)		(r)
f	g	a	bes	c	d	e	f	
3.	3.	4.	4.	6	7	6.	6.	
duw	trek	duw	trek	duw	trek	trek	duw	

AG

Frederick's Wals

Anneke Goudkuil (1996)

AG

F f c F f f C e f C e c

F f c F f f C e c C e c

F f c F f f C e f C e c

1 2

F f f C e c F f f F f f F A C F

6 Snelheid

De manier waarop je de baskant bespeelt kan een melodie meer of minder tempo geven. Hoe minder basknoppen je hoeft in te drukken hoe sneller je kunt spelen!

Maar nu eerst de zestiende noot. Met deze noot hebben we al kennis gemaakt. Met z'n waarde van een kwart tel is het een van de snelle jongens onder de noten.

6.1 Tweekwartsmaat

De zestiende noot komt veel voor in combinatie met de achtste-noot-met-stip. Met zijn tweeën zijn ze één tel waard.

Bij de gewone tweekwartsmaatbegeleiding krijgt de achtste-noot-met-stip een grondbas én een akkoordknop onder zich, terwijl de zestiende noot net tussen twee basknoppen in gespeeld wordt.

6.2 Óp de tel

In het tweede deel van 'Advokaatje' verandert er iets: de basknoppen gaan over op een ander soort begeleiding, namelijk óp de tel. Dit betekent dat elke tel één basknop onder zich heeft.

Bekijk nu maat 11. Voor het spelen van de achtste-met-stip en de zestiende noot geeft de baspartij geen enkele steun meer. Je moet op eigen kracht de tel onderverdelen in driekwart tel voor de achtste-noot-met-stip en een kwart tel voor de zestiende noot.

6.3 Versnellen

Het wisselen naar een andere begeleidingsvorm geeft de mogelijkheid om de melodie aanzienlijk te versnellen.

Advokaatje

Nederland

Ad - vo - kaa - tje ging op reis, tie - re-lie - re - lie - re.

AG

Ad - vo - kaa - tje ging op reis, tie - re-lie - re - lom.

Met zijn hoed - je op zijn arm, tie - re-lie - re - lie - re.

Met zijn hoed - je op zijn arm, tie - re-lie - re - lom.

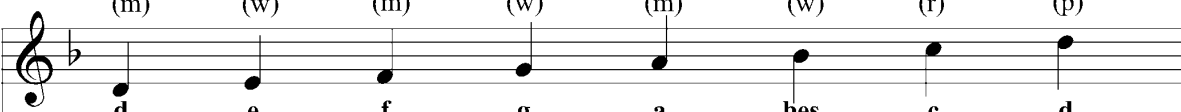
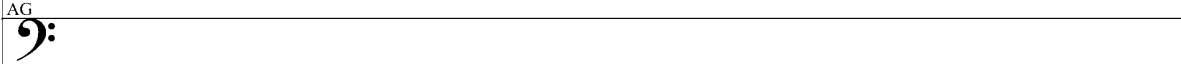
7 Toonladders

Spelen in een majeurtoongebied klinkt heel anders dan spelen in een mineurtoongebied. Dat heeft te maken met de opbouw van de toonladder, die ten grondslag ligt aan het toongebied. Een mineurtoonladder is anders opgebouwd dan een majeurtoonladder en dat hoor je terug in de klankkleur van het toongebied.

7.1 Toonladder van d-mineur

Omdat de harmonika voorzien is van het toongebied van D-mineur kunnen we er niet aan ontkomen om ook de toonladder van d-mineur te spelen. Deze toonladder klinkt echt heel anders dan de toonladders die je tot nu toe hebt gespeeld!

Om de toonladder van d-mineur te kunnen spelen hebben we een bes nodig. Omdat deze toon een van de basistonen van de toonladder is wordt er vooraan de balk een mol gezet.

	(m)	(w)	(m)	(w)	(m)	(w)	(r)	(p)
	d	e	f	g	a	bes	c	d
	3	2.	4	3.	5	4.	6	7
	<i>trek</i>	<i>trek</i>	<i>trek</i>	<i>trek</i>	<i>trek</i>	<i>trek</i>	<i>duw</i>	<i>trek</i>
AG								

7.2 Zesachtste

De zesachtste maatsoort vertoont grote overeenkomst met de drieachtste. Zesachtste is eigenlijk een dubbele drieachtste.

Ook in zesachtste is de achtste noot teleenheid. Dat betekent omschakelen voor wat betreft het lezen van de melodie. Elke achtste noot krijgt de waarde van één tel. Zo kun je in elke maat tot zes tellen.

En dan de baspartij. Ook in zesachtste vallen er 'gaten' in de baspartij. Deze gaten zitten op tel 2 en tel 5.

AG	1 2 3 4 5 6			
D ♯	dm D ♯ dm	A ♯ a D ♯ dm	D ♯ dm D ♯ dm	A ♯ a ^D dm ♯ ♯

7.3 Notatie

Ook bij de zesachtste worden de achtste rusten op tel 2 en 5 aan de baskant niet genoteerd.

Al van den drogen haring

AG	<i>Al</i>	<i>van den dro - gen</i>	<i>ha - ring wil - len wij</i>	<i>zin — gen; ter</i>
♯	D	dm D dm	D dm C c	D dm D dm

<i>e - re</i>	<i>van</i>	<i>z'n kop - ke</i>	<i>wil - len wij</i>	<i>sprin — gen; 'tis</i>
D	dm D dm	D dm C c	D dm D dm	D dm D dm

<i>van z'n kop, springt</i>	<i>nu maar op, 'tis</i>	<i>van den dro - gen</i>	<i>ha — ring.</i>
D dm D dm	F f D dm	D dm A a	D dm ^D dm

8 Onregelmatigheid

Meestal staat een melodie in één maatsoort. In bepaalde delen van Europa (Duitsland, Elzas) is het echter heel normaal om verschillende maatsoorten door elkaar heen te gebruiken. Dit geeft een heel speciaal effect.

8.1 Gecombineerde maatsoort

In de onderstaande melodie zie je een combinatie van een drie- en een vierkwartsmaat. Dat is voor de linkerhand wel even wennen!

Teitl Du Dürrer

9 Vreemd ... maar wel leuk!

Aan de discant kan het er ook onregelmatig aan toe gaan! Gelukkig geeft de baskant dan weer de nodige houvast.

9.1 Syncope

Bij vierkwartsmaat staan er in elke maat vier tellen. Die vier tellen kunnen worden ingevuld met behulp van achtste noten, kwart noten, halve noten of een combinatie daarvan.

The image shows a musical exercise in 4/4 time, divided into four measures. The top staff is a treble clef with a key signature of one flat (Bb). The bottom staff is a bass clef with a key signature of one flat (Bb). The exercise is divided into four measures, numbered 1 to 4. Measure 1: Treble clef has four quarter notes (F, f, C, c). Bass clef has four quarter notes (F, f, C, c). Measure 2: Treble clef has a quarter note (F), an eighth note (f), a quarter note (C), and an eighth note (c). Bass clef has four quarter notes (F, f, C, c). Measure 3: Treble clef has a quarter note (F), an eighth note (f), a quarter note (C), and an eighth note (c). Bass clef has four quarter notes (F, f, C, c). Measure 4: Treble clef has a quarter note (F), an eighth note (f), a quarter note (C), and an eighth note (c). Bass clef has four quarter notes (F, f, C, c).

In maat 1 van het bovenstaande oefenstukje is de maat gevuld met kwartnoten en komt er onder elke noot een basknop.

In maat 2 zie je een combinatie van kwartnoten en achtste noten. De baspartij komt net als in maat 1 óp de tel.

In maat 3 gebeurt er iets vreemds. De noot, die op tel twee moet worden gespeeld, begint niet op tel twee maar iets eerder. Dus nog vóórdát dat basknop van tel twee wordt ingedrukt! Dat komt, doordat deze noot door middel van een boogje is verbonden met een achtste noot die bij tel één hoort. Men noemt dit verschijnsel een syncope (spreek uit: sinkoop). De baspartij wordt ook nu óp de tel gespeeld en geeft daarmee houvast voor de melodie.

In maat 4 komt de syncope nog een keer langs, nu in combinatie met een halve noot. Het zal even vreemd zijn, maar met wat oefenen kun je het zeker spelen!

9.2 Notatie

In de melodie 'Skip to my Lou' zie je de syncope op twee verschillende manieren genoteerd. In de maten 2, 4 en 6 zoals hierboven. In de maten 10, 12 en 14 op een iets andere manier, maar je speelt wel precies hetzelfde.

Skip to my Lou

USA

1	2
AG Rabbits on the hill - side	big as a mule.

3	4
rabbits on the hill - side	big as a mule,

5	6
Rabbits on the hill - side	big as a mule.

7	8
Skip to my Lou, my	dar———ling.

9	10	11	12
Skip, skip,	skip to my Lou,	skip, skip,	skip my Lou,

13	14	15	16
Skip, skip,	skip to my Lou,	Skip to my Lou, my	dar———ling.

10 Problemen?

Niet altijd is muziek al kant en klaar voor de 2-rijer harmonika bewerkt. Dat wil echter niet zeggen dat je het dan niet kunt spelen. Als je zelf nadenkt over de problemen waar je tegen aan loopt kun je ze dikwijls heel eenvoudig oplossen.

10.1 Baspartij

In veel muziek wordt de baspartij heel summier genoteerd. Dat wil zeggen, dat er aan het begin van de melodie staat aangegeven welk akkoord er gespeeld moet worden. Je houdt dit akkoord net zolang aan totdat er een ander akkoord wordt aangegeven.

Dit is een prettige manier van noteren omdat er niet zoveel letters op de bladmuziek komen te staan. En hoe minder er staat hoe duidelijker het is. Alhoewel, nu weet je welke akkoorden er gespeeld moeten worden, maar je weet nog niet hoe.

Daarvoor kijk je naar de maatsoort. Tweekwartsmaat kun je op twee verschillende manieren begeleiden: de 'echte' tweekwartsmaatbegeleiding (waarbij elke achtste noot een basknop onder zich krijgt) en het óp-de-tel begeleiden (waarbij elke hele tel een basknop toebedeeld krijgt).

Wanneer de baspartij niet volledig is uitgeschreven kun je zelf beslissen wat je gaat doen. Het is aan te raden beide mogelijkheden te proberen en dan uiteindelijk te kiezen voor dat wat je het best bij deze melodie vindt passen.

Marz (Visser 37)

Nederland

AG

C G C

C F C F C

G C F C

10.2 Lucht

Kijkend naar het toengebied waarin de "Marz" staat genoteerd kun je op je klompen aanvoelen dat er luchtproblemen zullen ontstaan. Want, het grondakkoord (C) zit in de duw. Het dominantakkoord (G) zit weliswaar in de trek maar komt weinig voor. Tot overmaat van ramp komt er nog een duwend derde akkoord bij (F). Dit is zelfs niet op te lossen met het aankoppelen van een extra balg!

10.3 Luchtknop

Het luchttekort moet op twee verschillende manieren worden verholpen. In de eerste regel zul je met een goed geopende balg moeten beginnen en tijdens het trekkende gedeelte de luchtknop moeten inzetten.

10.4 Uitwisseling

Een tweede mogelijkheid om de luchtverdeling te reguleren is uitwisseling. Uitwisseling kunnen we toepassen in de tweede regel van de "Marz". Neem het eerste C-akkoord (2 maten) in de duw, daarna het F-akkoord (1 maat) in de duw. Tot zover niets bijzonders.

Bij de volgende maat nemen we het C-akkoord trekkend en gebruiken tevens de luchtknop om wat extra lucht te happen. We wisselen het duwende C-akkoord uit tegen het trekkende. Moet kunnen, nietwaar?

Aan de discant moet dan natuurlijk de duwende g worden uitgewisseld met een trekkende en dat is ook geen probleem. Zo kunnen we in vier maten de slechte luchtverhouding van 3:1 goed bijsturen. In de volgende vier maten herhaal je het hele proces. De laatste regel behandel je weer net als de eerste.

11 Verwantschap

Tussen twee toengebieden kan er verwantschap bestaan. Doordat zulke toengebieden een aantal dingen gemeen hebben kun je ze uitstekend combineren. Laten we eens kijken hoe het zit met de toengebieden van F en D-mineur.

11.1 Toonladder

Verwantschap begint bij de basis, bij de toonladder. Wanneer we de toonladder van f en die van d-mineur onder elkaar zetten zie je dat beide toonladders uit dezelfde tonen zijn opgebouwd. Alleen vertrekken ze vanaf een ander punt.

d	e	f	g	a	bes	c	d	e	f
d	e	f	g	a	bes	c	d	e	f

De verlaagde b (=bes) vindt je in beide toonladders terug. Ook in de tekening op de bladzijde hiernaast kun je in het toongebied van f en dat van d-mineur het verlagingsteken (mol) terugvinden.

11.2 Majeur of mineur?

Hoe weet je nu in welk toongebied je speelt als je het aan de melodietonen niet kunt zien?

Voor de melodie gebruik je inderdaad dezelfde tonen. Maar doordat je er andere akkoorden onder zet krijgt het geheel een andere klankkleur.

Klinkt het majeur? Dan speel je in het toongebied van F of, zoals harmonikaspelers meestal zeggen, op de binnenrij. Je gebruikt aan de baskant het F- en het C-akkoord.

Klinkt het mineur? Dan speel je in het toongebied van D-mineur en zul je in ieder geval het Dm- en het A-akkoord nodig hebben.

11.3 Gebruik

Wanneer een melodie uit meerdere delen bestaat kan het heel goed zijn dat deel A in F staat en deel B in D-mineur. Of andersom.

Bij de melodie op de volgende bladzijde kun je zien hoe je tijdens het spelen van een melodie in een ander toongebied verzeild kunt raken. Je gaat er namelijk van F naar D-mineur en moet dan via het toongebied van C weer naar dat van F zien te komen.

Schapendans

België

1 2

AG

F f F f C e F f F f F f C e γ C C e F f

F f A a D dm D dm C e F f C e F f

F f A a D dm D dm C e F f F f C f γ

Samenvatting

Hieronder zie je een overzicht van de knoppen die in deel I, II en III van de **METHODE VOOR 2-rijer HARMONIKA** behandeld zijn.

Je hebt inmiddels kennis gemaakt met drie verschillende toengebieden (C, Dm en F) en hebt vier verschillende toonladders leren spelen (c/laag, c/hoog, f/laag en d-mineur/laag). Verder speelden we in twee-, drie- en vierkwartsmaat en niet te vergeten in drieachtste en zesachtste. Genoeg ingrediënten om een leuk stukje muziek te maken! Of wil je echt alles van je instrument weten en studeer je gewoon verder?

knie			
			0
			0
			b 0
			0
			a 0 c
			0
			f 0 g
C 0 F			0
			d 0 e
c 0 f		e 0 f	b 0 c
		c 0 d	a 0 g
G 0 C	D 0 A		f 0 e
		bes 0 a	d 0 c
g 0 c	dm 0 a	g 0 f	b 0 g
		e 0	0
		0	0 fis
kin			

Hierna volgt:

METHODE VOOR 2-rijer HARMONIKA
 ~de kunst van het wisseltonig spelen~
 DEEL IV
 voor instrumentstemming C/F